

Klasszikus héber nyelv 4.:

Szintaxis

BBN-HEB11-204

Koltai Kornélia, Biró Tamás

2014. szeptember 24.

Főnevek, melléknevek, névmások:
az elsőéves tananyag ismétlése

Tanulság és figyelmeztetés

- Szintaxis: mely szófajok milyen szerepet töltenek be a mondatban?
- A félév során három szint keveredni fog:
 - Morfológia (alaktan)

Például: *-ti, -ta, -t, Ø, -a, -nu, -tem, -ten, -u* szuffixumot kap.
 - Szintaxis (mondattan)

Például: *az igei állítmány szerepét tölti be, alaphelyzetben a mondat elejére kerül, az alannyal egyezik nemben, számban és személyben.*
 - Szemantika (jelentéstan)

Például: *befejezett (leggyakrabban múlt idejű) cselekvést fejez ki.*

Forma (morfológia és szintaxis) vs. jelentés (szemantika)

Hogy eljussunk a szavak alakjától a szöveg jelentéséig:

- Adott forma, például

- előjáró nélküli főnév,
- constructus-os szerkezet,
- perfectumban álló ige,

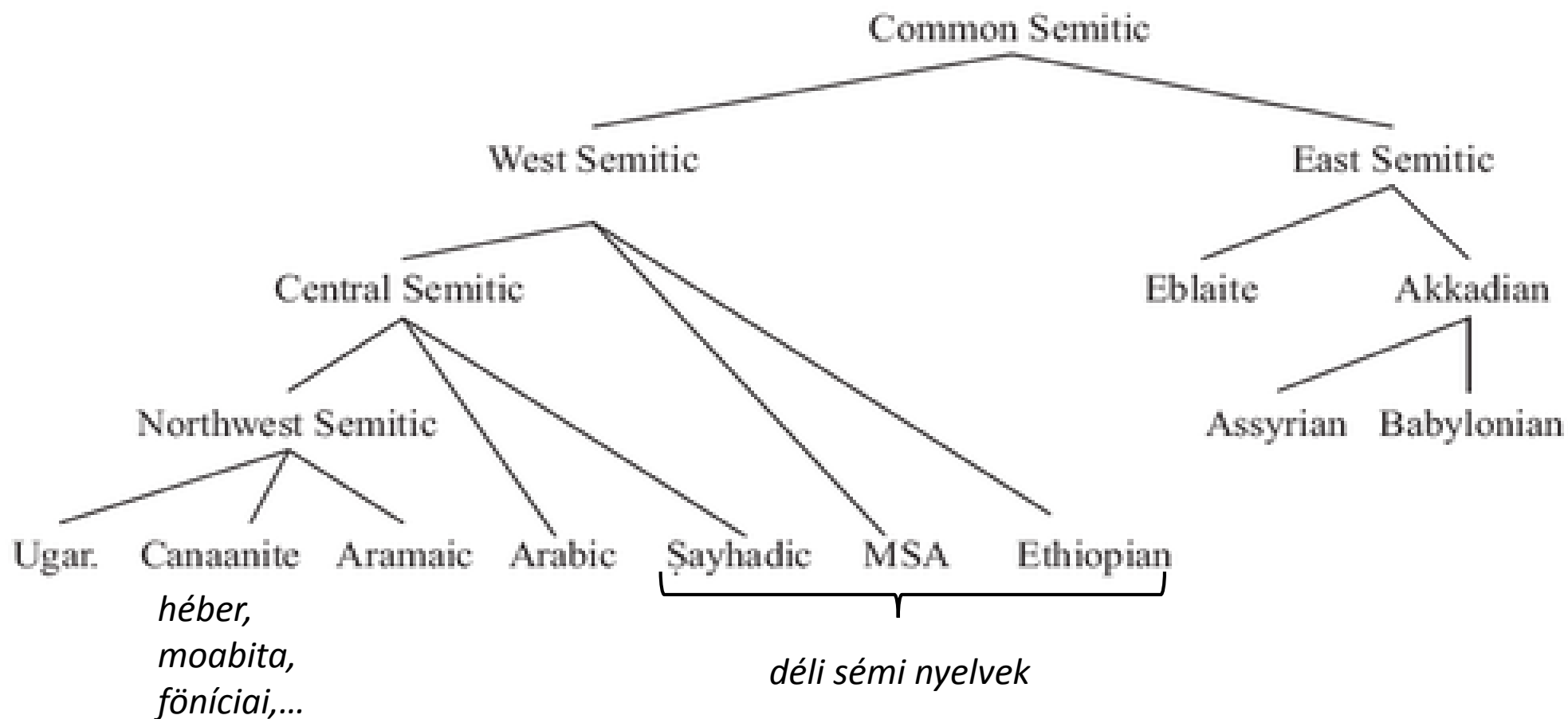
milyen jelentéseket fejezhet ki?

- Adott jelentést, például

- megszólítást,
- birtokviszonyt,
- jövő időt,

milyen formák fejezhetnek ki?

A héber a sémi nyelvek családjában

Forrás: http://media.tumblr.com/3a1610dad1f160305f7922ccada4e405/tumblr_inline_myfopgy5X71rfle2b.png

Proto-sémi esetrendszer

Nominativus:

az önmagában álló főnév esete

Accusativus:

az igéhez kapcsolódó főnév esete

Genitivus:

a főnévhez kapcsolódó főnév esete

(oblique = acc + gen.)

V.ö. A&Ch. p. 4.

Sing. *masc.*

Nom *-u-*

Acc *-a-*

Gen *-i-*

Dualis

Nom *-ā-*

Acc+Gen *-ay-*

Pluralis

Nom *-ū*

Acc+Gen *-ī*

V.ö. pl. az akkád, arab, ugariti nyelvekkel.

Arnold & Choi 2.1-2.3

Nominativus: az önmagában álló főnév esete

- Alany (*subject*)
- Állítmány névszói része (*predicate nominative*): állítmányi nominativus
- Vocativus
- Nominativusi absolutus (*casus pendens*)

Kiemelt főnév (főnévi szerkezet) vs. *témaismétlő névmás*

(1) *Dávid a király.* (2a) *Dávid, király vagy.* (2b) *Dávid, te vagy a király.* (3) *Dávid, ő a király.*

Topik és fókusz

(avagy a magyar nyelv szórendje nem is annyira szabad?)

A gyerek megette a kenyeret.

A kenyeret megette a gyerek.

A gyerek a kenyeret megette.

A kenyeret a gyerek megette.

Megette a gyerek a kenyeret.

Megette a kenyeret a gyerek.

A gyerek ette meg a kenyeret.

A kenyeret ette meg a gyerek.

A gyerek a kenyeret ette meg.

A kenyeret a gyerek ette meg.

** Ette meg a gyerek a kenyeret.*

** Ette meg a kenyeret a gyerek.*

Genitivus: a főnévhez kapcsolódó főnév esete

A constructus-os szerkezet kifejezhet:

- Possessive: birtoklás
- Relationship: családi-társadalmi viszony
- Gen. subjectivus: alanyi genitivus
- Gen. objectivus: tárgyi genitivus
- Attributive: jelzői használat (gen. qualitatis)
- Specifikáció: tekintethatározói genitivus
- Cause: okhatározói genitivus
- Purpose: célhatározói genitivus
- Means: eszközhatározói genitivus
- Material: anyagnév
- Measure: mennyiség
- Explicative: „magyarázó” (tulajdonnevek)
- Superlative: felsőfok

(1) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(2) Az oroszlán simogatása veszélyes.

(1) שְׁמֵרִי

(2) שְׁמֵרֵנִי

A birtokviszony kifejezése a bibliai héberben

- Constructus-os szerkezet

(B.T. magánvéleménye: a szerepét a szóösszetétellel is vessük össze.)

- לְ (V.ö.: a dativus és a genitivus „közelsége” sok nyelvben, pl. a magyarban.)

הנה ראיתי בן לְישי בית הלחמי (1Sám. 16:18)

„...íme, láttam a bettlehemi Jisáj fiát/a fiát a bettlehemi Jisájnak...”

- Kései Bibliai Héber (LBH): הנה מטתו שְלִי שְלמה (Énekek Éneke 3:7)

„Íme Salamon ágya / az ágy, amely Salamoné...”

Klasszikus BH *ašer* + *le...* > LBH *še...* + *le...* > rabbinikus (misnai) héber korban *šel*

Accusativus: az igéhez kapcsolódó főnév esete

- Tárgy (object)
 - Iránytárgy (affected)
 - Eredménytárgy (effected)
 - Belső tárgy (internal)
 - (Fakultatív) bővítmény
 - Kettős tárgy

- Határozói accusativus: hely, idő, mód, állapot, specifikáció, anyag, eredmény

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Elolvasni: 2.4-2.6 szakaszok.
2. Melléknevek, névmások, névelő: az elsőéves tananyag átisméltése.
Jövő szerdán zh a főnevekből, névmásokból, prepozíciókból.
3. Eddig fel nem dolgozott 20 bibliai versből
 - keressen példá(ka)t a négyféle nominativusra,
 - keressen példá(ka)t a constructus-os szerkezet típusaira
 - (keressen példá(ka)t a tárgyi, ill. határozói értelemben használt accusativusra).

Papíron, a tanszéki titkárságon leadva. Határidő: **hétfő** dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!